

TED ANKARA KOLEJİ VAKFI ÖZEL LİSESİ

TÜRKÇE A DERSİ UZUN TEZ ÇALIŞMASI

KAYBOLMUŞ KİMLİKLER

Danışmanın Adı-Soyadı: Sevgi BALCI

Öğrencinin Adı-Soyadı: Merve YILMAZ

Diploma Numarası: 001129-0119

Sözcük Sayısı: 3858

Araştırma Konusu: Cemil Kavukçu'nun "Bilinen Bir Sokakta Kaybolmak" adlı yapıtında "kayboluş" izleğinin sunulmasında öykü kişilerinin işlevinin değeriendirilmesi

ÖZ (ABSTRACT)

Uluslararası Bakalorya Programı'nda uzun tez olarak A Türk Dili ve Yazını dersi kapsamında hazırlanan bu çalışmada, Cemil Kavukçu'nun "Bilinen Bir Sokakta Kaybolmak" adlı yapıtında kaybolmak izleği öykü figürleri üzerinden işlenmiştir. Tezin girişinde yapıtın konusuna ve içeriğine değinilmiş bunun yanı sıra bireyin yaşamda edinmiş olduğu birtakım değerlerden, bu değerleri kendini var etmede ve kimlik sürecini tamamlamada kullanıyor olduğu tespit edilmiştir. Bireyin yaşamda karşılaştığı birtakım güçlük ve zorluklar karşısında çaresiz kalıp yalnızlaşabileceği veya iç sıkıntılara sürüklenip içsel kaybolmalar yaşayabileceği görüşünde bulunulmuştur. Tezin gelişme bölümünde ise yapıtın içerisinde bulunan her bir öykü içerisinde bireyin yaşadığı kayboluş hissinden bahsedilmiştir. Bu yargılar; zaman, aile, değer yargıları, madde dünyası, duygu ve düşünceler olarak öykü kişilerinin yaşadıkları diğer etmenler üzerinden sunulmuştur. Bireyin yaşamış olduğu ve yaşayacağı süregelen olaylar dizisi neden-sonuç ilişkisi bağlamında kaybolma izleği üzerinden işlenmiştir. Sonuç bölümünde ise yapıtın tamamını kapsayacak biçimde kayboluş izleğinin, bireyin kendini var etme sürecinde bir sığınak olduğu kanısına varılmıştır.

(Sözcük Sayısı: 148)

İÇİNDEKİLER

GİRİŞ	4
A. İÇ DÜNYADA KAYBOLUŞ.....	5
A. I. AİLE KAVRAMI İÇİNDE KAYBOLUŞ.....	5
A. II. ZAMAN KAVRAMI İÇİNDE KAYBOLUŞ.....	6
A. III. DUYGU VE DÜŞÜNCELERİNDE KAYBOLUŞ.....	7
B. DIŞ DÜNYADA KAYBOLUŞ.....	15
B. I. TOPLUM İÇİNDE KAYBOLUŞ.....	15
B. II. MADDE DÜNYASINDA KAYBOLUŞ.....	16
B. III. TOPLUMSAL DEĞER YARGILARINDA KAYBOLUŞ.....	17
SONUÇ.....	19
KAYNAKÇA.....	20

Araştırma Sorusu: Cemil Kavukçu'nun "Bilinen Bir Sokakta Kaybolmak" adlı yapıtında "kayboluş" izleğinin sunulmasında öykü kişilerinin işlevi nasıl sunulmuştur?

GİRİŞ

İnsan düşünebilme yetisini gösterebildiğinde birey olma hakkı kazanır. Düşünerek; verdiği kararlarla seçim yapabilecek ve akabinde de hayatını sürdürebilecek konuma gelir. Birey tarafından alınan kararlar bazen onu doğru yola götürebilecek birer anahtardır. Bazense alınan kararlar kesin bir hükme dönüşmeden önce pişmanlık halini alır. İnsanoğlu süregelen yüzyıllardır kararlar veya kararsızlıklar ile tercihlerin arasında kurulan hayatın içinde kaybolmuştur. Kimi zaman bu kayboluş, bu çıkmazlar ortasında bir kaçış yolu da olmuştur. Bazen insanoğlu için bir kelimeye dayanan kaçmak eylemi de bir tercihtir. Bu eylem hayatın içinde boşluğa, karamsarlığa, mutsuzluğa belki de çılgınlığa neden olacak bir tercihtir. Bu tercih de hayatın içinde değil, insanın kendi benliğinde, kişiliğinde içsel duygu ve düşüncelerinde bir var oluş yoludur.

Cemil Kavukçu'nun "Bilinen Bir Sokakta Kaybolmak" adlı kısa öykülerden oluşan yapıtı da "kaybolmak" izleği üzerine kurulmuştur. Öykülere bütüncül yaklaşıldığında, yapıtta, bireyin iç dünyasında ve dış dünyada olmak üzere kaybolma izleğine iki yönlü bir bakış vardır. Kişinin iç dünyasında kaybolması onun duygusal ve düşünsel olarak iç çatışma yaşamasına ya da yaşanmışlıkları ile gelecek arasındaki zaman kavramında kararsızlık yaşamasına ya da var oluş sürecinin başlangıcı olan aile kavramı içinde kaybolmasına yol açmaktadır. Kişinin dış dünyada kaybolmasıysa toplum içinde, toplumsal değer yargıları içinde ve madde dünyası içinde kaybolmasını yani yer edinmemesini, aidiyet yaşayamamasını yansıtmaktadır.

A. İÇ DÜNYADA KAYBOLUŞ

A. I. AİLE KAVRAMI İÇİNDE KAYBOLUŞ

Aile kavramı bireyin çocukluk ve gelişim sürecini tamamladığı, diğer aile fertlerini örnek olarak ileriye dair fikir oluşturmaya başladığı en küçük topluluk birimidir. Toplum tarafından sağlıklı bir aile tablosu; bireyler arası düzenli iletişimin kurulmasıyla aile bireylerinin sevgi ve saygı çerçevesinde hareket etmesiyle oluşmaktadır. Ailenin düşünce biçimi çocuk için önemlidir, çünkü çocuk kendini var etme sürecini aile bireyleri arasında tamamlar ve ailede çıkan tartışmalar, olumsuz ilişkiler çocuk üzerinde karmaşıklıklara yol açabilir. Cemil Kavukçu'nun "Bilinen Bir Sokakta Kaybolmak" yapıtındaki *Aslangöz* öyküsünde de çocukluk döneminin ve aile içi ilişkilerin bireyin gelişim sürecindeki etkisi ele alınmaktadır. Bu öyküde birey adeta aile yapısı içinde kaybolmuş hissi yaşamaktadır. Öykü kişisi aile içindeki ilişkilerin sıkı olmadığını gözlemlemektedir ve bu ilişkilerde ön plana çıkan *Aslangöz* ile dede çatışması öykü kişinin karmaşık aile portresini çizmesinde belirleyici olan başlıca etmendir. Odak figürün dedesini, amcasını ve babaannesinin olaylara karşı hal ve tavırlarını betimlerken kullandığı dil okurla doğrudan temas kurmasını sağlamaktadır. Öyküdeki dede figürü hayatında bu zamana kadar sıkıntılar yaşamış, aile içinde bir çocuk olduğunu pek de umursamayan tavırlar takınmış, kötü örnek olan davranışlar sergilemiştir ve öykü kişinin düşsel dünyasında yaratıcı olamamasına yol açmaktadır. Amca *Aslangöz* ise alkolik haliyle odak figürün tam olarak tanıyamadığı bir figür olarak sunulmaktadır. Eve çoğu zaman dönmemesi ya da geç saatlerde dönmesi ailenin düzensiz bir yapı çizmesini göstermektedir. Tüm bunlar odak figürün aile içinde sıcak ilişkiler kuramamasına, kendisini aileye ait hissedememesine ve kaybolma hissi duymasına neden olmuştur.

A. II. ZAMAN KAVRAMI İÇİNDE KAYBOLUŞ

Zaman insanın asla kontrol edemeyeceği ve önünde sadece boyun eğmekle yetineceği bir süreç göstergesidir. İnsanlar zamanla kişisel gelişim süreçlerini tamamlarlar. Bu süreçte geriye dönüş mümkün değildir. Zaman geri alınamaz veya ileriye sarılamaz, fakat insan duygu ve düşünce dünyasına hitap eden anılarını dilediğinde yeniden zihninde yaşayabilir. İnsanın yaşanmışlıkları aynı olmasa da tekrar edebilir ya da o yaşanmışlıkların insana tattırdığı acı tatlı duygular insanların zihinlerinde kayboluş gibi birtakım kavramlarla büyük bir yer edinmeye başlayabilir. "Bilinen Bir Sokakta Kaybolmak" yapıtı içerisindeki *O Güzel Günler* öyküsünde de zaman kavramı içinde kaybolan figür gözlenmektedir. Katana Muhammer adlı figürün çocukluk günlerinin anlatıldığı bu öyküde, çocukların yüzme bilmedikleri halde dereye girip yüzme çabaları, onların heveslerine yaklaşımlarını gösterir. Hayat her zaman her şeyi bilebilmeyi ya da bilinçli davranmayı gerektirmez iletisinin verildiği öyküde bireylerin, hayallerini takip etme hevesiyle, var olmayı yaratma çabası verilmektedir. Burada 'istek' öyle bir kavramdır ki hedefine ulaşmak için sonucunun yanlış olduğunu bilse de yoluna devam eden, zamanı önemsemeyen bir çocuk odak figür üzerinden işlenir. Zamanın değeri her ne kadar çocukluk günlerinde anlaşılmasa da gerçek yaşama adım atmaya ve yetişkin bir birey olmaya başlayınca insanlar o güzel günlerin kıymetini anlamaya başlarlar. Bu öykü de öykü kişisi ve arkadaşları hayallerinin peşinden giderken hızlıca akıp geçen zamanın farkına varamamaktadırlar ve büyüyüp bunun farkına vardıklarında zaman kavramı içinde kaybolmuş hissederler Öyle ki istekleri doğrultusunda hayatın şekilleneceği düşüncesi onları zaman içinde oyalamaya devam etmektedir.

Yapıtta *Ludwig Grundig* adlı öyküde de zaman süreci göz önüne alındığında odak figürün, geçmişinde ve yaşanmışlıklarında kaybolmuşluğu dikkat çeker. Öykü kişisi geçmişi hakkında

konuşmak istemeyerek avukat arkadaşından kaçarken aslında kendi kayboluşundan kaçmaktadır: “*Konular ister istemez geçmişe, anılara dayanıyordu. Belki de bu nedenle... Beyaz yalanlara sığınarak reddetmişim.*” (*Kavukçu, 109*) Kaçmak için yalanlar ve bahaneler uyduran odak figür ne kadar kaçsa da sokaktaki bir adamı tanıyınca geçmişi hatırlamaya razı olur, fakat sokaktaki bu adam, Ludwig Grundig de öykü kişinin ona yönelik sorularını yanıtsız bırakarak geçmişinden kaçmaktadır. Dolayısıyla bu figür öykü kişinin bir iç sesi olarak aktarılmaktadır. Geçmişte yapılan yanlışların etkisinden kaçmak isteme ve bu kaçış esnasında bugünü yaşayamama durumu öykü kişisi ve Ludwig Grundig üzerinden vurgulanmaktadır.

A. III. DUYGU VE DÜŞÜNCELERİNDE KAYBOLUŞ

İnsanlar düşünebilen, karar verebilen ve isteği doğrultusunda hareket edebilen özgür iradeye sahip canlılardır, fakat düşünmek çok geniş bir alan kaplar ve zihinde karışıklık yaratır. İşte bu bireyi duygu ve düşünce dünyası arasında kalmaya bağlı olarak kayboluş hissi yaşamaya iter. Bireyin benliğinde aidiyetsizlik, kendini var edememe gibi bir takım olumsuz izlenimler bırakabilir. "Bilinen Bir Sokakta Kaybolmak" adlı yapıttaki *Amca İhsan'ın Tarlaları* adlı öyküde, öykü kişisi okura yalnızlığında kaybolan figür modelini sunmaktadır. Yalnızlık izleği, Amca İhsan figürünün fiziksel ve ruhsal özellikleri üzerinden sunulmaktadır. Öyküde kalabalıklar içinde de yalnızlaşma duygusuyla kaybolmuşluk hissi yaşanması mümkündür. Amca İhsan da toplum içinde kenarda kalmış bir figür olarak toplumdaki bireylerin ve yaratılan kalabalığın ona zarar verdiğini düşünür ve bu düşünce içinde adeta yitip gider. Kendi gibi olmayan uyanık kişilerce mallarının talan edildiğini düşünür. Maddi hem de manevi değerler arasında Amca İhsan'ın sömürülür ve duygu-düşünce dünyasında kaybolur.

"Bilinen Bir Sokakta Kaybolmak" adlı yapıtta bir diğerk duygu-düşünce dünyasında kaybolan figür **Kovan** adlı öykü içerisinde yer almaktadır. Öykü figürü kısa süreli bir geziye çıkmayı planlayıp, yanına bir şey almak istememesi onun geçmişini geride bırakma isteğinden kaynaklanmaktadır. Benliğiyle baş başa kalmak, her şeyden uzaklaşmak ve hayatını sorgulamak isteyen figür, düşünce dünyasında kaybolmuştur. Evlilik yıldönümünü hatırlamamasının nedeni de aidiyet duygusu hissetmek istememesindedir. İnsanların arada yalnız kalma haklarını kullanması gerektiğine inanır ve yaşadığı evi terk ederek bu hakkı kullanma ihtiyacı duyduğunu yoksa düşüncelerinde kaybolduğu için git gide kendi benliğini kaybedeceği endişesi duyduğunu aktarmaktadır:

“İnsanlar arada yalnız kalma haklarını kullanmalılar... İnsanların öyle bir hakları varmış karıcığım, sen buna gereksinim duymuyor olabilirsin, ama benim için çok önemli. Dibe vurdum. Biraz daha oyalanırsam çıkamam.” (Kavukçu, 67)

Öykü kişisi içinde bulunduğu kalabalık toplum onun sürekli ödün vermesine ve uzaklaşmasına etki etmektedir. Öykünün bu kısmında öykü kişinin iç dünyasında kaybolması gözlemlenmektedir:

“Tek başıma olmayacağım ki, kendimle buluşmaya gidiyorum. İçimdeki ayaklanmayı orada bastıracağım. Kansız bir darbe olacak; efendi görünüşlü, romantik ve serseri bir yanımı oturtacağım tahtıma. Dinleneceğim, sessiz, insansız bir ortamda oturup ayaklarımı uzatacağım... (Kavukçu,68)

İnsan duygu ve düşüncelerini bir kenara bırakıp gidemediği sürece kendinden asla kaçamaz. Bu noktada bireyin uzam değiştirmesi yardımcı etmen değildir. Burada odak figür sessiz ve insansız bir ortamda, hayata karşı olan yorgunluğunu bir an önce üzerinden atmak istemektedir. Başkaları tarafından anlaşılamanın verdiği bıkkınlık, onu toplumdan uzak hatta sevdiği, bildiği yüzler dahi olmayan bir ortama taşımaktadır. Hayattan uzaklaşmak ve

hayattan elde ettiği sorumlulukları bir kenara bırakmak ihtiyacı duymaktadır. Şehirden kasabaya kaçsa da benliğindeki bulanıklıkları yok olmamaktadır. Öykü kişinin ait olduğu bir yaşam ve kendine içinde yer edindiği bir toplum vardır ve bu düzeni bir anda bırakıp gitmek, var oluş gerçekliğinden uzaklaşmak onu kaybolacağı yola sürüklemektedir. Aslında odak figür de başka bir yaşama uyum sağlayamayacağına farkındadır, bu hayat kendisinin bu zamana kadar kurmuş olduğu bir hayattır ve sağladığı bu düzenin akışını devam ettirmek zorundadır. Bu düşünceler içinde kayboluş hissine bürünmektedir: *“Nereye kaçarsan kaç hemşerim (ya da kardeşim ya da abi) sen seni sırtında taşıdıktan sonra hiçbir menzile varamazsın.”*(Kavukçu, 69)

Yine bu öyküde duygu ve düşünce dünyasında kayboluşun verilmesinde odak figürün gördüğü rüyalar işlev kazanmaktadır. Gördüğü karabasanlar onun kaçışının yanlış oluşuna işaret etmektedir. Askerlikten kaçmak, eğitimde sahtekarlık ve cinayet işlemek konularında gördüğü bu düşler, onda yenemediği bir de suçluluk duygusu oluşturmaktadır. Burada da suçluluk duygusu içinde kendini kaybetme eylemi öykü kişisi üzerinde hâkimdir. Eğitimde sahtekârlık hususunda, odak figürün bunca hayatının bilmediği tek bir şey yüzünden kaybolması ve üstlendiği coğrafya dersi öğretmeliğinin sonlanması onun hayatında büyük ölçüde aksamalara neden olmaktadır. Bir diğer karabasan olan askerlik yapmaktan kaçmış olduğu için geri dönmesi ve daha önce beraber askerlik yaptığı insanların da şimdi halleriyle orada bulunmaları onun büyük bir sıkıntı içine girmesine neden olmuştur. Hayatın tümünden olaylardan insanların onun üzerindeki etkisinden ve yaptıklarından sonra keşke demekten korkmaktadır:

“Korkuyor muydu? Korkuyordu. Neden korkuyordu? Karabasanlarından, dışarıdaki garip sesten, eve yerleşmiş örümceklerden, büyüyen ve ne kadar büyüyeceği belli

olmayan kovandan, geceden ve bunlardan korkan kendinden korkuyordu.”
(Kavukçu,77)

Kendine dayatılan düzenler olduğunun farkındadır ve bu düzenin içinde içsel dünyasında kaybolmuş durumdadır.

Sansarlar adlı öyküde de **Kovan** öyküsünde olduğu gibi yalnızlığında ve düşünceleriyle baş başa kaldığı zaman farkına vardığı korkularında kaybolan figür gözlemlenmektedir. Öykü içerisinde hayatın, sokağın, avlunun bir dili olduğu ve her şeyin bütün çıplaklığıyla görülebildiği bir uzam verilmektedir. Her şeyi doğrusuyla, yanlışıyla açık ve net olması, insanları rahatsız etmektedir. Sansarlar şehrin her yanını kaplamaktadırlar ve hayata müdahale eder bir konumdadırlar. Hem çevresel unsurlar, hem de öykü kişinin bu unsurlar nedeniyle ortaya çıkan korkularını temsi etmektedirler. Çevresel unsurlar insanların üstüne doğru geldiğinde, insanlarda öykü kişisinde olduğu gibi çekiniklik, korku, yalnızlık, sıkılma veya bunalma gibi duygular oluşmaktadır: *"Ara sokaklardan geçiyorum. Kenti(hala kent mi diyorum ama başka ne diyebilirim ki) ele geçirmişler. Günlük yaşam başladığında karanlık kuytulara çekilecek sabaha karşı en emin saatte yine ortaya çıkacaklar. Bunu kimseye söylemeyi düşünmüyorum."*(Kavukçu, 93)

İnsanların başka insanlara karşı olan düşünceleri ve önyargıları o insanda benliğinden uzaklaşma korkusuyla beraberinde de benlik kaybına yol açabilir. Öyküde sansarlar aracılığıyla merkezde insanın var olduğunu ve bu insanın yaşamını biçimlendiren ve çevreleyen unsurların bireyi yok edebileceği öne sürülmektedir. Kendi kurduğu hayal dünyasında kaybolan figürün iç dünyasını yansıtan **Nolya** adlı öyküde gerçek dünyanın insanlarına ve yaptırımlarına katlanabilmek için öykü kişinin kurduğu fantezi dünyası anlatılmaktadır. Sıkıcı ve monoton bir hayatta kurulan dostlukların ve yaşanan aşkların paradisi verilmektedir. Öykü kişisi adını dahi kendisinin verdiği, hep istediği ve olmasını

hayal ettiği şeyleri gerçekleştiren bir kişiliği, Nolya'yı, kafasında kurgulamıştır. Öykü kişinin gözlemediği acı ve hüznlerle dolu gerçek dünyadan düş dünyasına geçiş yapmak, onun yaşamı içinde kaybolduğunun ve yine kaybolarak kaçmak isteğinin bir göstergesidir. Öyküde bulunan Arif, “İsmet Abi” bir diğer adı “Çakalabi” ve Samiabi” hayatın gerçeklerle yaşamak için fazla sıkıcı ve acımasız olduğunu gösteren bu nedenle de öykü kişinin hayallerinde oluşturduğu güzel bir kız olan Nolya'ya sığınan figürlerdir. Öykü kişisi hayatında her insana şansın ömür boyunca sadece bir kez denk geldiğini, bu şansını elde edemediğini düşünmektedir. Öykünün başında adı “Dostların Yeri” olan uzam, Arif patron olunca değiştirilmiştir ve içindeki yaşamışlara bakıldığında varlığı gözlemlenen dost kavramının da yok olmasına yol açmıştır. Arif'in uzamı bütünüyle değiştirmeye karar vermesi; öykü kişinin hiç unutamadığı ve çok sevdiği Nolya adının tersi olan “Aylon”a çevrilmesine, yani onun düş dünyasının artık gerçek dünyaya taşınmasının bir simgesidir. Aslında odak figürün kurguladığı düşler onu monotonluktan çekip çıkarırken bu düş dünyasını hayatının her evresinde kullanması onu bir süre sonra yeniden monotonluğa taşımıştır.

Öykü kişinin anlatımına ağırlık verdiği ve iç dünyasındaki hayali bir karakterin gerçeğe figür olarak aktarılmış olan Çakalabi; öykü kişinin içsesi olarak, hayatın insana neler göstereceğinin belli olmayacağı düşüncesini aktarmaktadır. Öykü kişinin bir diğer içsesinin figürleşmiş hali olan Samiabi adlı figür de acılarıyla yaşamasını öğrenmiş, hayatında bir sürü tecrübeler yaşamış hüznü bir figürdür. Öykü kişinin kurguladığı Nolya figürüyle ailesinin trafik kazasında ölümü yüzünden kızının yokluğunu tamamlamaktadır. Öykü kişisi de sevgi eksikliği nedeniyle Nolya'yı kız arkadaşı yapmıştır. Nolya aslında bir figürün yaşadığı iç karmaşanın simgesi olup hayatındaki eksikliği tamamlayan bir düş dünyası ürünüdür.

Öykü kişinin düş dünyasında kurduğu karmaşık figürlerin aslında birer ortak noktaları vardır. Çakalabi varlıktan yokluğa sonrasında da hiçliğe doğru yol almış, Arif ise garson iken patron olmuş bu esnada öykü kişisi müşteri iken garson olmuş Samiabi ise müşteri ve Arif de patronluğu bıraktığında öykü kişisi patron Samiabi ise garson olmuştur. Fakat en sonunda herkesin gittiği yer; gerçek hayatın ve düşlerinde son bulduğu ölüm olmaktadır. "*Arifabi bitmişti. Aylon bitmişti. Ben bitmiştim. Her şey bitecekti... Her şeyin bir sonu vardır.*" (Kavukçu, 142)

Yapıtta yer alan **Ölüabi** adlı öyküde de, bir hayalden ibaret olan Çakalabi'nin ölüsü ile oluşturulan kurgu da öykü kişisi kendini gözlemci değil de oyuncu konumunda izlemektedir ve belirlenen adı "Benabi"dir. Öyküde Samiabi adlı figür, ölen birini görmekte şaşırمامıştı, çünkü bunca acıyla yaşayıp ölümü birçok kez düşünen biri olduğu için ölümün özellikle de intiharın o kadar kolay olmadığını bilmektedir. Fakat intihar ona cesaret ister ve insanlar hayatlarını bir anda sonlandırıp ölümü isteyecek kadar cesaretli değillerdir. Öyküde yansıtılana göre, birey ne kadar yaşamın içine bütünüyle girilebiliyor ya da karşısına çıkan fırsatları iyi değerlendirebiliyorsa, döngü içinde kaybolmadan var olabilir. Aksi takdirde kayboluş hissine kapıldığı zaman bu durumdan kurtulmak için hiç çabalamamak veya çabalamadığında içinde bulunulan durumu ümitsizce izlemek yaşamını en kötü bir biçimde değerlendirmek olduğu vurgulanmaktadır. Öykü kişinin Çakalabi'nin öldükten sonra ne halde olduğunu kurgulaması da kendi ölü yaşamıyla gerçekten ölen birinin yaşamını karşılaştırma isteğidir. Burada işlenen "ölüm" kavramı da kayboluş hissini tatma isteği vurgulanmaktadır. Öyküde varılan sonuç, yine düşlerinde kaybolmuş bireyin çıkmaz yaşaması olmuştur.

Yapıtta yer alan **Dead Bar** öyküsü de Nolya'nın etrafında kurulu bir döngü içinde bireyin duygu ve düşünce dünyasında kayboluş hissini farklı yönlerden ele alma isteğinden

kaynaklanmaktadır. Bu öyküdeki Arifabi figürü, istediği işler yolunda gitmeyince en kolay yöntem olan kaçışa başvurur ve başta kaçmaya duyduğu güçlü heves, yerini hüsrana duygusuna bırakır. Bu da onda başka türlü bir kayboluş hissi uyandırır. Bu esnada da öykü kurgusu içinde öykü kişisi gerçek dünyadaki acılardan ve insan kalabalığından uzaklaşmak için yine Nolya'yı görerek hayal dünyasına kaçar. Bu öyküde vurgulanmak istenen temel nokta, var olan bu dünyanın ve yaşamın gelip geçici olduğu, her şeyin elbet bir gün sona ereceği gerçekliğinde asıl sahip olunması gereken düşünsel yaklaşımın ne olduğudur çünkü yaşamda, bir bireyin kendi gücüyle oluşturduğu düzeni sürdürmemesi sonucu düşünsel bir vurguna dönüşebilir. Arifabi adlı figürün var olamayıp, yok oluşunu ve yaşayacağı vurgunu dönüşmektedir. Bu da Arifabi'nin hayatın ona gösterdiklerinden ve göstereceklerinden kaçışı olmaktadır.

Öykü içerisinde her birey kayboluş hissine kapılınca bu histen kurtulmak amacıyla değişime başvurmaktadır. Tamamen yeni bir hayata odaklanmak, geçmişteki sıkıntıları unutmak için izlenilen en iyi yoldur. Fakat her bireyin sonu aynı kaderi paylaşarak sonlanmaktadır. Var olma adına verilen mücadelede; patron olmak, bar sahibi olmak gibi bir şeyler elde etmek gerçek hayattaki tüm dertleri yok edemez ve anlatıcı figür ile Samiabi'nin barı işletmeyi denemeleri başarısızlıkla sonuçlanacaktır. Bu da figürlerin kayboluş hissini arttırmaktadır.

Yapıtta yer alan *Yalnız Adım* öyküsünde vurgulanan ise düşünce, hayatın akışında her insanın mutlaka duygusal ya da düşünsel olarak hata yapmasının yarattığı kayboluş hissini yarattığı yalnızlık ve kederdir. Öykü kişisi için yalnız olmak aslında sanıldığı kadar insanda korku ve keder duyguları yaratacak bir durum değildir, hatta öyle ki hayatın içinde yakalanan bir ayrıcalık olarak değerlendirmek de mümkündür. Yine de öykü kişisi için, yalnızlığın bir ayrıcalık yük olma durumu da değerlendirildiğinde aşk duygusunun ayrıcalığı fark

edilmektedir. Bu öykünün temel çıkış noktası da duygu dünyasındaki kayboluşun aşkla temellendirilmesidir.

Öyküye yansıyan, birine âşık olmanın hayal dünyasını biçimlendirme olduğu gerçekliğinin vurgulanması, odak figürün Nolya'ya duyduğu aşkla anlatılmaktadır. Diğer bir yandan da odak figürün arkadaşının da geçmişte yaşadığı aşkın onun şimdiki suskunluğunun en büyük nedeni olmasını anlatması da bunu destekler niteliktedir. Odak figürün Nolya'ya fazla tutulmamasını gerektiğini vurgulayan arkadaşı, haklı çıkar. Nolya'ya olan aşkı zamanla acıya dönüşmektedir. Odak figür, Nolya'ya karşı beslediği yoğun fakat kendine ağır gelen duygular karşısında duygu ve düşüncelerinde kaybolmuştur.

Yapıtta yer alan ***Hoşça Kalın*** öyküsüyle de yine duygu dünyasında kayboluş da kötümserliğin etkisi değerlendirilmektedir. Burada öykü kişisini, hayal ürünü bir kadın mutlu etmektedir. Bu öyküde de yine imgeleminde yarattığı Nolya figürü ile kötümserliğini bir an için unutup gülümseyen odak figür, aslında bütün bu kurgunun ve buna dair her şeyin gerçek olmadığını farkındadır, ancak kötümserlikte kaybolmaktansa hayallerin içinde kaybolmayı bir kaçış olarak tercih etmektedir. Nolya'nın kendisi, Nolya'nın hareketleri hepsi öykü kişisinin olay örgüsünü oluşturmasıyla başlamış ve sonunu planlayamadan ve hayal ürünü bir kadına kavuşmadan kötümserlikle sonlandırılmış bir oyundan öteye gidememiştir. Öykünün adında anlaşıldığı üzere kayboluş hissine bir sonun eşiğine kurguda gelinmekte olduğuna işaret edilmektedir.

Yaşam, insanların satranç oyunundaki piyonlar gibi ileri doğru gitmekten kaçınılamaması durumundan oluşan bir kurgudur. Hatalar, pişmanlıklar, edinilen tecrübeler, çıkarılan dersler aslında hepsi insanların elleriyle gerçekleştirdiği yaşam adlı oyunun bir parçasıdır ve bu oyun içinde sıkılmak, bunalmak ve monotonluğa boyun eğmemek uğruna hayallere ve düşlere

sıgınmak insanların en büyük ihtiyacı haline gelir. Yazık ki insan iç dünyasında kayboluşun ağından kurtulamayarak yaşamını biçimlendirmeye çalışmakla bu süreyi tamamlamaktadır.

B. DIŞ DÜNYADA KAYBOLUŞ

B. I. TOPLUM İÇİNDE KAYBOLUŞ

Toplum, her bir bireyin duygu ve düşünce dünyaları aracılığıyla, diğer bireylerle ilişkiler kurduğu bir bütündür. İnsan toplum içinde kendine bir yer edinir ve düzen kurar. Bu düzeni kurarken de toplumun değer yargılarını ihmal etmeyecek şekilde toplumdaki bireylere en önemlisi de kendisine zarar vermemeye gayret eder. Toplumda insanların birbirlerini yargılaması, dışlaması, sevmemesi ya da saygı göstermemesi gibi olağan durumlar insanların duygusal ve düşünsel yapılarını zedeleyebilir ve oluşan bu zararlar bireylerin dış etmenler yüzünden hem düşsel kayboluşlarına hem de toplum yaşamı içinde kaybolmuşluk hissi yaşamalarına yol açabilir. Cemil Kavukçu'nun *Bilinen Bir Sokakta Kaybolmak* adlı yapıtındaki öykülerin arka planında da bireyin iç dünyasını şekillendiren toplumsal yapı içinde de kayboluş konusu işlenmektedir.

"Bilinen Bir Sokakta Kaybolmak" adlı yapıtta yer alan *Her Şey Boçka İçin* adlı öyküde; toplumsal yaşamın içine dahil olmamış, insanların dış dünyada var olma mücadeleleri anlatılmaktadır. Bu öyküdeki kişilerin kedileri ve köpekleri kendilerine onları dışlayan insanlardan daha yakın bulmaları burada dikkat çeken en temel noktadır. İnsanlar kendilerini toplumdaki dışlayanlara daha fazla yaklaşmak istememektedirler, çünkü tekrar kenara itileceklerini bilirler bu nedenle hayatta kendilerine yeni bir yer oluştururlar. Burada, toplumun kıyısında kalan insanların eylemlerini, duygu ve düşüncelerini, aynı zamanda onları

yaratılan koşullar da sunulurken, anlatıcı öykü kişinin anılarıyla toplumsal hayatın geçmişine duyduğu özlem de aktarılmaktadır.

Farklı mekân ve zamanlarda ortaya çıkan öykü kişileri de toplumsal yaşama dahil olmamanın getirdiği kayboluşu yaşamaktadırlar. Hayvanlarla dostluklarına sığınan bu insanlar toplum yaşamı içinde çaresizdirler.

Yapıtta yer alan *Cezam Bitiyor Ceza* adlı öyküde “diğer” insanlar içinde yani toplum içinde kaybolan figürler anlatılmaktadır. Öykü kişisi, nesnellik algısını ifadesiz bir yüzü örtecek maske olarak tanımlayarak insan ilişkileri hakkında ipucu vermektedir. Kendi de amcasının sıcak aile ortamında değil de sokaklarda, içki içerek yaşadığı hayata benzer bir yol çizmektedir. Farklı bir yaklaşımla öyküde, anlatıcı öykü kişisi yaşayanları başkalarına da faydalı olup verimli bir şekilde yaşayan bir diğeri de başkalarına zararı dokunup köstek şeklinde yaşayanlar olmak üzere iki gruba ayırmaktadır. Öyküden yansıyanlara göre, insan her zaman için yaşamın değerini bilmeli ve paraya değil insan ilişkilerine toplumsal değer yargılarına daha çok önem vermelidir çünkü paraya önem verenler hayatlarında seyirci konumunda olurlar. Paranın getirdiği imkanlarla bireye sunulan yaşam biçimi bireyi kenara itmektedir. Dolayısıyla öykü kişisi hayata seyirci kalmama, kaybolmama isteği içindedir.

Öykü kişinin büyük amcası başkalarına karşı kazandığı saygı sayesinde hayata seyirci kalmamıştır. Sanatçı ruhlu olduğunu düşünen çevresindeki insanlar aslında onun kendine ait bir dünyası olduğunu yansıtmaktadırlar. Onu biraz olsun özgürleştiren belki de yaşamın onu acımasızca dışlayışına karşı geliştirdiği bir direnç biçimi olan şiirleri, şarkıları, sanat dolu parçaları yine de yaşamını “ceza” gibi sürdürmesine engel olmaz.

B. II. MADDE DÜNYASINDA KAYBOLUŞ

Teknoloji ve para gibi maddi yargılar günümüzde de yoğunlukla görülebildiği iletişimin yerine geçmiştir. Birey yalnız kalıp teknolojiyle doğrudan temas etmeyi tercih etmektedir, Fakat teknoloji ve maddi değerler dünyası yalnızca bir süreliğine insanlara eşlik edebilmektedir daha sonraki süreçlerde birey artık yalnızlaşmaya başlamaktadır. Bireyin daha önce aradığı şeyi bulmasını sağlamaktan çok bireyin aslında hayatındaki değerleri unutmasına sebep olmaktadır.

Yapıtta yer alan *Olmuyor Koca Papaz* adlı öyküde de teknoloji ve maddi değerler dünyasında kaybolan figür işlenmiştir. Bu işleyişte uzam, kişi betimlemeleri ve öykü kişisine dair düşlerin aktarımı yer almaktadır. Öykü kişisi, kalabalık bir ortamda ses yoğunluğundan dolayı düşüncelerinin etkilenmesinden kaçamaz ve etrafa odaklanır, yalnızlığının farkına varır. Teknoloji seline kapılmış, esiri olmuş bir toplumda ortaya çıkan iletişim bozukluğuyla başlayan kayboluşun işlendiği öyküde, günden güne artan farkındalıksızlık ve insanın kendi benliğini sanal âlem içinde kaybetmesini ele alınmaktadır. *"Uzun zamandır yapmadığım bir şey: okumak. Evet, yıllardır okumuyorum. Eskiden okurdu. Tanuğım birçok kişi de eskiden okurdu. Şimdi okumuyoruz. Gerekçemiz çok açık: Yaşam koşulları. İş-güç, ev-bark..."(Kavukçu, 95)*

Öyküde yaşamı insanın kendisinin değil de, toplumdaki başka insanların şekillendirmesinden şikâyetçi olma durumu yansıtılmaktadır. Toplum bireyi biçimlendirmekle yükümlü olsa da onu sınırlaması bireyin kayboluş hissini tetiklemektedir.

B. III. TOPLUMSAL DEĞER YARGILARINDA KAYBOLUŞ

Birey yaşamı boyunca sevgi ve saygı gibi birtakım değer yargıları edinir. Bu yargılar bireyin kendini var etme sürecinde kimlik oluşumuna yardım eden etmenlerdir, fakat birey değer

yargılarını kaybetmeye başlarsa güven eksikliği hissedebilir bu da onu içsel karmaşa yaşamaya sürükleyebilir. **Son Sığınak** adlı öyküde de, değer yargıları yitiminde kaybolan figür ele alınmaktadır. Öykü kişisi, yalnız bir yaşam sürmek istemekte ve başkalarına güvenmemektedir. Bunun sonucunda da eşsiz, arkadaşsız ve babasız kalarak yalnız kaldığı için başka şeylere sığınma ihtiyacı duymaktadır. Çevresindeki insanları kaybetmesinin nedeni ise; çevresindeki insanların öykü kişisini yönlendirmeleri ve onu değiştirmeye yönelik çabalarıdır. Bu yüzden öykü kişisinin çevresindekileri kendinden uzaklaştırması ve yalnızlığa yönelmesi gerçekleşmiştir: "*Neler konuşuyorlar biliyor musun; davranışlarıma ve çevre ilişkilerime yön vermeliymişim... Bana hiçbir şey sormadan savunmalarımı elimden alıyorlar... Ben yenilgiyi kabullenmeyeceğim*"(**Kavukçu, 103**)

Kendini tanıyan, yeteneklerinin farkında olan odak figürün tek isteği, yaşamındaki herhangi bir değişimi kendi başına, başkalarının ona karşı dayatmaları olmadan gerçekleştirmektir. Kendini başkalarına olduğu gibi kabul ettirememiş ve kendini bir an önce değiştiremediği içinde yalnız kalmaya mahkûm olan figür, değer yargıları arasında kayboluş hissi yaşamaktadır. Öykü kişisinin ruhsal durumu aktarılırken de doğa öğeleri kullanılmıştır. Doğa, öyküde, "özgürlük" ve "kendini ifade edebilme" kavramlarını karşılayarak onun kendini tanımlayabilmesini anlatmak için bir araç görevi görmüştür. Bunun yanı sıra öykü kişisinin alkol ve sigara bağımlılığını, hasta olmasını ve bilerek bu hastalığı umarsızca daha da ilerletmesini de aynı zamanda doğayla bütünleştirilerek sunulması da kayboluşun daha etkili anlatılmasını sağlamıştır:

"Eskisi gibi olan ne var ki, diyorum; sırtımı yasladığım şu ağaç mı, sesini güçlükle duyabildiğim ciğerleri çürümüş dere mi... derenin sesini duyuyorsun ama güç duyuyorsun, onun da senin gibi hasta olduğunu biliyorsun. Çağıldamaktan değil

hastalığı; insanlardan, çöplerden, zehirlerden. Önce balıklar öldü sonra kurbağalar.”(Kavukçu, 107)

Odak figürün toplum yaşamı içinde kendisini güvence altına alma amacıyla ulaşmak istediği noktayı, “son sığınak” olarak tanımlamaktadır. Bu son nokta, herkesin anlamını zamanla yok ettiği ve kaybettiğini kazanmak için uğraşmadığı fakat kendisinin değerini bildiği şeydir. Bu şeyin elinden gitmesini istememektedir ve bu doğrultuda doğaya kaçarak sığınmaktadır. Bu da bireyin toplumsal değerler bütününe ait hissetmemesi çevresinde dış dünyada kayboluşunu gözler önüne sermektedir.

SONUÇ

Toplum içinde bireyler bugün de görülebildiği gibi toplumsal değerler kapsamında duygu ve düşüncelerini içlerine atmaktadırlar ve bu durum onları iç sıkıntıya sürüklemektedir. Bireyin acı, mutluluk, sevinç hüznün gibi duyguları paylaşamaması bireyde rahatsızlık duygusu ortaya çıkarmaktadır. Duygular bireyin içsel rehberlik kaynağıdır fakat rehber nereye gideceğini bilemezse ya da gidilecek bir yol veya yön bulamazsa bu durum içsel çalkantılara sebep olur. Bu çalkantılardan uzaklaşmak için birey kendi benliğinden defalarca kaçmaya çalışır ve zaten daha önce bastırmış olduğu duyguları içinde de kayboluş hissi yaşar. İçsel çalkantılarına yol açan toplumdan, ne kadar kaçmaya çalışırsa çalışsın birey kendi düşüncelerinden uzaklaşamayacağına bilincine varmalıdır.

Cemil Kavukçu, "Bilinen Bir Sokakta Kaybolmak" adlı yapıtında yer alan öykülerinin bütününde, birtakım toplumsal değerler ve benlik algısı içinde kaybolan figürlerin duygu ve düşünce dünyası ele almaktadır. Bireylerin çoğu zaman nerede olduğunu ve nereye gideceğini bilemediği için uzun ve karmaşık dönemler bütünü olarak tanımlanan yaşam içinde kayboluş hissini tatmaları da kaçınılmazdır. Kayboluş hissine bazen de bir sığınak olarak saklanan

bireyin, yaşama anlam yüklemesi de farklılaşacaktır. Bu da ona özgün bir kimlik kazandıracaktır.

İnsan kendi benliğinden ne kadar kurtulmak isterse istesin duygu ve düşüncelerinde yalnız kaldıkça yine kendi özgün sesini duyacağını vurgulamak isteyen yazar, bu düşüncesini yapıtında bireyin yaşadığı duygusal çerçeveye açıklamaya çalışmıştır. Bu çerçevede de bilinmeyen şehirler, tanınmayan ifadeler; aslında kaybolmuşluğun yanı sıra bir arayışı hatta bir buluşu da ifade etmektedir. Bu da yapıt bütünselliğinde bireyin “varoluşsal farkındalık”ı olarak bir son nokta olarak sunulmaktadır.

KAYNAKÇA

Kavukçu, Cemil. Bilinen Bir Sokakta Kaybolmak. İstanbul: Can Yayınları, 21. Baskı, 1997.